

5.Гарантії та пільги. *e-Ветеран*. URL: <https://eveteran.gov.ua/benefits> (дата звернення: 29.11.2025).

6.єВідновлення. *diia.gov.ua*. URL: <https://diia.gov.ua/services/categories/gromadyanam/yevidnovlennia> (дата звернення: 29.11.2025).

УДК 330.1

Віктор ЛИПОВЕЦЬКИЙ, учень Тернопільського академічного ліцею "Українська гімназія" ім. І.Франка

Науковий керівник: Олена БЕРЕТЕЦЬКА, канд.екон.наук, доцент
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

РОЛЬ ЦИФРОВІЗАЦІЇ У БОРОТЬБІ З ТІНЬОВИМИ ОПЕРАЦІЯМИ

Viktor LYPOVETSKIY, gymnasium student, Ternopil Ivan Franko Academic Lyceum «Ukrainian Gymnasium»

Scientific supervisor: Olena BERESTETSKA, Ph.D., Assoc. Prof.
Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

THE ROLE OF DIGITALIZATION IN THE FIGHT AGAINST SHADOW OPERATIONS

Коли ми чуємо слово «економіка», у більшості одразу виникають асоціації з грошима, виробництвом, банками, цінами та податками. Ми щоразу бачимо нові кав'ярні, ринки, салони, купуємо в он лайн - магазинах – та не завжди доходи від їх діяльності відображаються у статистиці – тобто, є ще одна сторона офіційної економіки – тіньова, про яку зазвичай не говорять відкрито, тому що вона не відображає всього, що реально відбувається навколо.

Тіньова економіка – це частина господарської діяльності, яка відбувається поза офіційним обліком і контролем держави [1]. Тобто, це ті економічні процеси, що не потрапляють у статистику, не оподатковуються і дуже часто порушують чинне законодавство. Тобто, її ключовими характеристиками є непрозорість, анонімність та високий ризик корупції.

У сучасних умовах протидія тіньовій економіці потребує не лише традиційних адміністративних заходів, а й впровадження нових підходів до управління економічними процесами. Саме таким підходом виступає цифровізація.

Цифрові інструменти роблять економічні процеси прозорішими, а фінансові операції – відстежуваними. Це скорочує можливості для тіньових схем, зменшує людський фактор і підвищує ефективність контролю (табл. 1).

Таблиця 1

Ключові цифрові рішення в Україні, що вплинули на зменшення тінізації

Цифрові рішення	Сутність	Результат застосування
	Запровадження електронних кабінетів	-зменшили підробки; -допомогли ідентифікувати людей і бізнес.

Платформа «Дія»	Електронні адміністративні послуги	-скоротили контакти з чиновниками; -зменшили корупцію.
	Реєстрація ФОП «в один клік»	-стимулює вихід з тіні через спрощення процедур.
Програмні РРО (ПРРО)	Автоматизує процес реєстрації продажів та видачу чеків	-дозволяє реєструвати всі продажі онлайн; -підвищили прозорість роздрібною торгівлі.
е-акциз та акцизні QR-коди	Автоматизована система контролю руху підакцизних товарів	-відстежує алкоголь і тютюн від виробника до покупця
е-Труд	Загальна назва для електронних сервісів Державної служби зайнятості	-дозволяє бачити реальний статус зайнятості працівників; -ускладнює використання нелегальної праці.
Прозорі закупівлі Prozorro	Електронна система, де державні установи чи організації проводять закупівлі товарів, робіт та послуг	-відкритість даних дозволила викривати порушення

Як бачимо, цифровізація має вплив на скорочення тіньової економіки та в силах зробити діяльність бізнесу контрольованою. Проте, тіньова економіка адаптується: з'являються нові схеми, пов'язані з інтернет-торгівлею. Тому боротьба повинна бути постійною і поєднувати технології з реформами.

Однією з головних загроз, які несе в собі тіньова економіка, є, насамперед, викривлення інформації про реальний стан справ в економіці та блокування створення ефективних механізмів управління соціально-економічним розвитком країни. Таким чином, для суспільства вартість утримання значного тіньового сектору є дуже високою. Тому зусилля Уряду країни мають концентруватись на запровадженні заходів, спрямованих на мінімізацію впливу системних чинників тінізації економіки, які залишаються нездоланими та актуальними.

Література:

- 1.Кудласевич О.М. «Тіньовий» сектор економіки та нелегальне підприємництво: історико-економічний аналіз. Історія народного господарства та економічної думки України. 2024. Вип. 57. С. 274-291. URL: file:///C:/Users/elenk/Downloads/ingedu_2024_57_15.pdf
- 2.Тенденції тіньової економіки в Україні. URL: <https://me.gov.ua/file/5cee93d1-07dd-4d66-bd8b-98754ded9423> (дата звернення 23.11.2025)